Elefanten i rumme

AF HENRIK JENSEN, MICHAEL LUND, JAKOB CHOR OG LARS NØRGAARD PEDERSEN

Topfolk i Carlsbergs indiske datterselskab har i månedsvis været involveret i bestikkels lokale embedsmænd for at opnå godkendelser og tilladelser, viser dokumenter. Det stå skarp kontrast til Carlsbergs ønske om at bekæmpe bestikkelse, mener eksperter.

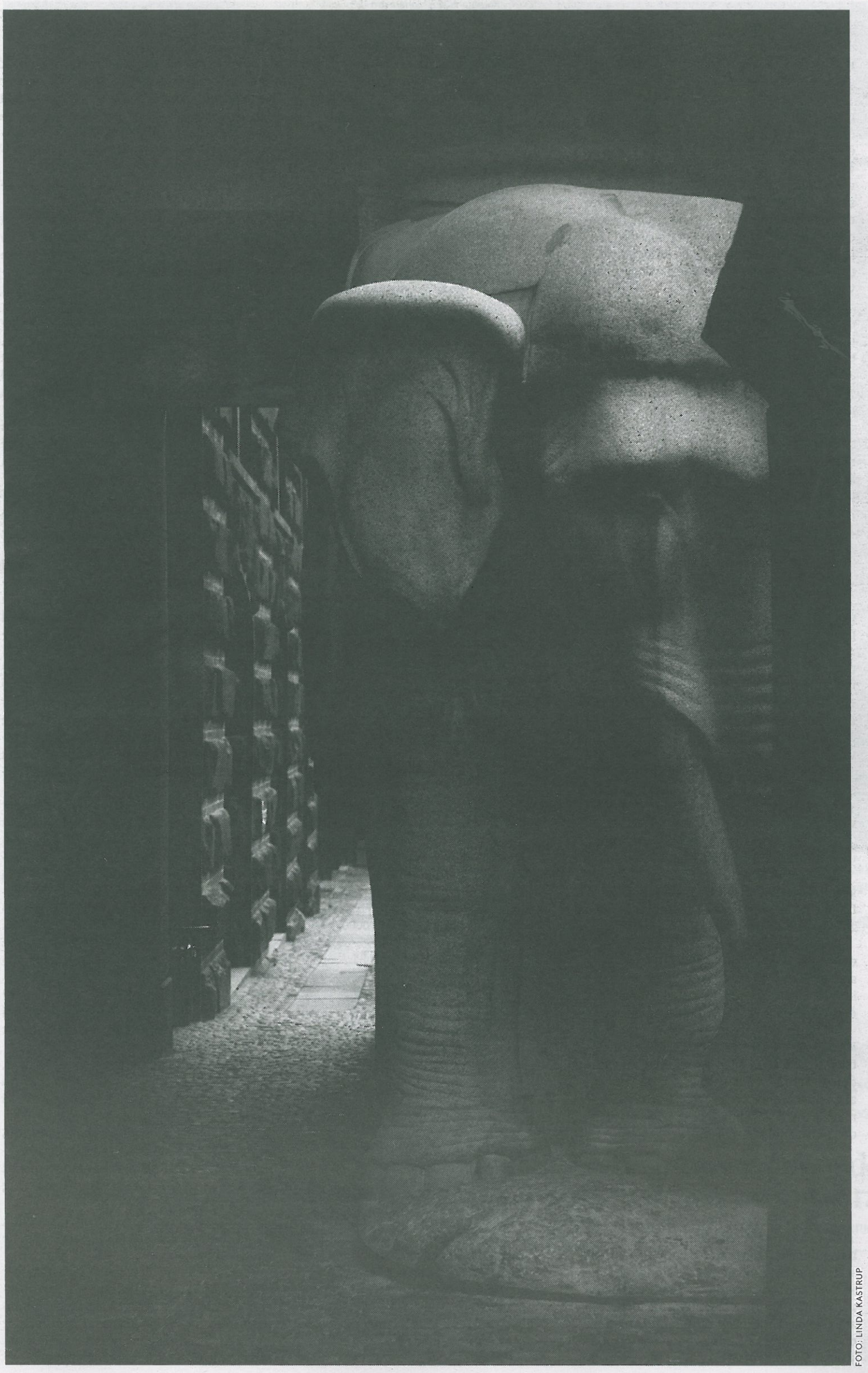

FOTO: LINDA KASTRUP

Omkring den første dag i måneden havde en lille gruppe topfolk i Carlsbergs indiske datterselskab et fast ritual. En chef på et af Carlsbergs største bryggerier i landet modtog en længere krypteret besked fra en af sine underordnede. Beskeden var ofte teknisk. Fyldt med forkortelser, fagtermer og tal. Ved første øjekast nærmest uforståelig. Men ikke for Carlsberg-chefen. For indholdet fulgte et velkendt mønster fra de forrige måneder. Beskeden var startskud til en mørklagt operation.

Først en titel eller en forkortelse. Derefter et pengebeløb. Så endnu en forkortelse efterfulgt af et beløb. Forkortelse, beløb. Sådan lød det linje for linje. Og til sidst i beskederne stod et samlet beløb. Som eksempelvis i juni 2015:

858.675 indiske rupi. Godt 80.000 kroner.

Bryggerichefen sendte straks beskeden videre til en af de absolutte topfolk i den danske bryggerikoncerns indiske datterselskab: et daværende medlem af bestyrelsen i Carlsberg Indien. Datterselskabets øverste instans, som bestod af fremtrædende indiske og danske forretningsfolk udpeget af enten de lokale aktionærer eller af den danske hovedaktionær, Carlsberg Group, med koncernhovedsæde i København.

Korrespondancen var kølig, præcis og blottet for høfligheder. Den sluttede lige så brat, som den begyndte, da det indiske bestyrelsesmedlem besvarede beskeden. Som i august 2015, da han replicerede med et kort »*collect*« – på dansk »afhent«.

Ordren skulle måned efter måned aktivere en hemmelig aktion på Carlsberg-bryggeriet. Hvor forkortelserne i de mange beskeder var titler på lokale embedsmænd. Og beløbene var penge under bordet.

Over dobbeltporten til det gamle Carlsberg-bryggeri ved Valby Bakke er en række af grundlægger J.C. Jacobsens ord indgraveret i monumentet. De er en påmindelse om de værdier, den gamle brygger ønskede, at hans livsværk skulle drives videre efter.

»Ølbryggeriet her i Landet holdes paa et højt og hæderligt Standpunkt«, lyder det blandt andet i teksten, der i Carlsberg højstemt kaldes for »De Gyldne Ord«. Hvad der gennem en længere periode er foregået i Carlsbergs indiske datterselskab, rimer langtfra på den gamle bryggers devise.

I 18 måneder i 2015 og 2016 har højtplacerede nøglepersoner i Carlsberg Indien angiveligt medvirket til systematisk bestikkelse af lokale embedsmænd for at få tilladelser til at brygge og sælge øl. Det viser et omfattende materiale. Materialet omfatter adskillige interne dokumenter fra Carlsberg, herunder e-mails, elektroniske beskeder samt officielle licenser og tilladelser fra embedsværket til et af Carlsbergs indiske bryggerier. Oplysningerne understøttes af detaljerede udsagn fra tre centrale og af hinanden uafhængige kilder samt lydoptagelser af samtaler mellem nøglepersoner i Carlsberg Indien.

Berlingske er blandt andet i besiddelse af en lang række af de tekstbeskeder, der løbende blev udvekslet mellem flere ledende Carlsberg-folk i Indien. Beskederne viser, at de pågældende chefer hver måned aftalte en række betalinger til centralt placerede embedsmænd, der havde til opgave at føre tilsyn med et af

koncernens bryggerier. Embedsmændene modtog faste månedlige beløb på mellem 2.500 og 95.000 rupi, fremgår det. Det svarer til omtrent 240 og 9.000 kroner.

Til sammenligning ligger en gennemsnitlig indisk månedsløn på mellem 10.000 og 20.000 rupi, i runde tal mellem 950 og 1.900 kroner, viser opgørelser.

Flere kilder fortæller, hvordan de faste betalinger skulle sikre, at Carlsberg-bryggeriet nemt og hurtigt fik de nødvendige tilladelser til at fremstille og sælge øl fra det normalt bureaukratiske og langsommelige indiske embedsapparat.

Ud over de faste månedlige beløb blev der i perioden aftalt knap 40 engangsbetalinger, som skulle sikre, at embedsmændene tillod Carlsberg at udføre ekstraordinære aktiviteter såsom at udskifte mærkater på øl eller opbevare færdig øl i uautoriserede skure, fremgår det af materialet.

Samlet planlagde nøglepersonerne mellem sommeren 2015 og efteråret 2016 mere end 200 betalinger til diverse embedsmænd, viser Berlingskes gennemgang af det samlede materiale. Materiale, der ifølge eksperter i korruption og strafferet bærer tydelige tegn på bestikkelse, som - uanset omfanget - er forbudt ved lov i både Danmark og Indien.

»Jeg er ikke i tvivl om, at beskederne omhandler uretmæssig betaling af embedsmænd. Der aftales mange månedlige betalinger mellem de to Carlsberg-ansatte, og det lader til at være sat i system,« siger Steven Sampson, professor emeritus i socialantropologi med speciale i korruption og anti-korruption ved Lunds Universitet.

Ligesom de øvrige eksperter har han læst en stor del af materialet.

Også Alexandra Andhov, adjunkt i virksomhedsret ved Københavns Universitet, vurderer, at »det baseret på materialet ser ud til, at der er tale om åbenlys bestikkelse af en række embedsmænd, hvilket bestyrkes af, at flere af betalingerne kan kobles til officielle tilladelser og dokumenter«.

Mange af betalingerne i materialet har karakter af såkaldt smørelse, altså mindre betalinger, som skal fremskynde en given sagsbehandling. Men juraen sidestiller smørelse og bestikkelse. Begge dele er strafbart. Myndighederne vil dog formentlig se mildere på bestikkelse, der er foregået i lande med stærk tradition for penge under bordet, påpeger Jørn Vestergaard, professor i strafferet ved Københavns Universitet. Ikke desto mindre er det oplagt for SØIK - i daglig tale bagmandspolitiet - at gå ind i sagen, påpeger professoren.

»Det er ikke til sige, præcist hvor man vil lægge snittet. Men jeg ser bestemt mulighed for en dansk straffemyndighed,« siger Jørn Vestergaard.

I en stærkt reguleret indisk ølindustri spiller offentligt ansatte embedsmænd en nøglerolle. De kontrollerer bryggeriet, udsteder løbende de lovpligtige tilladelser og fører tilsyn med produktionen. Med andre ord: De kan gøre livet svært for bryggerierne.

Som en central kilde, der tidligere har haft en nøgleposition i Carlsberg Indiens moderselskab, Carlsberg South Asia, siger:

»Det er ganske enkelt nødvendigt for Carlsberg at betale embedsmændene for at kunne producere på de planlagte tidspunkter. Ellers risikerer Carlsberg, at de lukker bryggeriet ned eller forbyder dem at afsende øllet,« siger kilden og konstaterer:

»Det er uden tvivl ulovligt. Men ret udbredt.«

De mange beskeder, Berlingske er i besiddelse af, viser, at ledende personer i Carlsbergs indiske datterselskab sirligt havde sat betalingerne til embedsmændene i system.

I beskederne med pengebeløbene er de mange forkortelser titler på embedsmænd. En »BO« er eksempelvis en »Brewery Excise Officer«, en »AS« er en »assistant secretary«, mens en »addl. comm.« er en »additional commissioner«. I alt syv embedsfunktioner omtales i beskederne, og de har én ting til fælles: De er embedsmænd, som fører kontrol med den indiske bryggeribranche. Enten fysisk på de enkelte bryggerier eller centralt i de lokale regeringskontorer, hvorfra bryggeriet bliver overvåget eller kontrolleret.

Ord som »anbefaling«, »licens«, »godkendelse« og »tilladelse« nævnes adskillige steder i forbindelse med konkrete beløb i det omfattende materiale. Og Berlingskes gennemgang af de mange hundrede beskeder viser, hvordan betalingerne i flere tilfælde kædes sammen med specifikke tilladelser.

»Vores fabrikslicens var gældende for de sidste to år og endnu ikke fornyet. Fabriksdirektøren (en lokal embedsmand, *red.*) forsinker den, da han kræver 45K (45.000 rupi, *red.*),« lyder det i en besked mellem de to Carlsberg-ansatte i marts 2016.

Eller sagt ligeud: ingen penge, ingen øl.

Andre steder afsløres iøjnefaldende detaljer om systemet bag betalingerne. Eksempelvis at betalingerne faldt i kontanter. En navngivet Carlsberg-ansat har »indsamlet sagsmappen og afleveret kontanterne«, står der eksempelvis i en besked fra oktober 2016.

Andre beskeder viser, hvordan embedsmændene og Carlsberg-cheferne forhandler indædt om de eksakte beløb: I én besked fremgår det eksempelvis, at en specifik embedsmand har krævet 70.000 rupi. Men det daværende bestyrelsesmedlem i Carlsberg Indien vil have »presset« beløbet ned på 50.000 rupi.

»Forhandl mest muligt,« beordrer bestyrelsesmedlemmet, før han i en anden besked ikke kan skjule sin frustration over embedsværket:

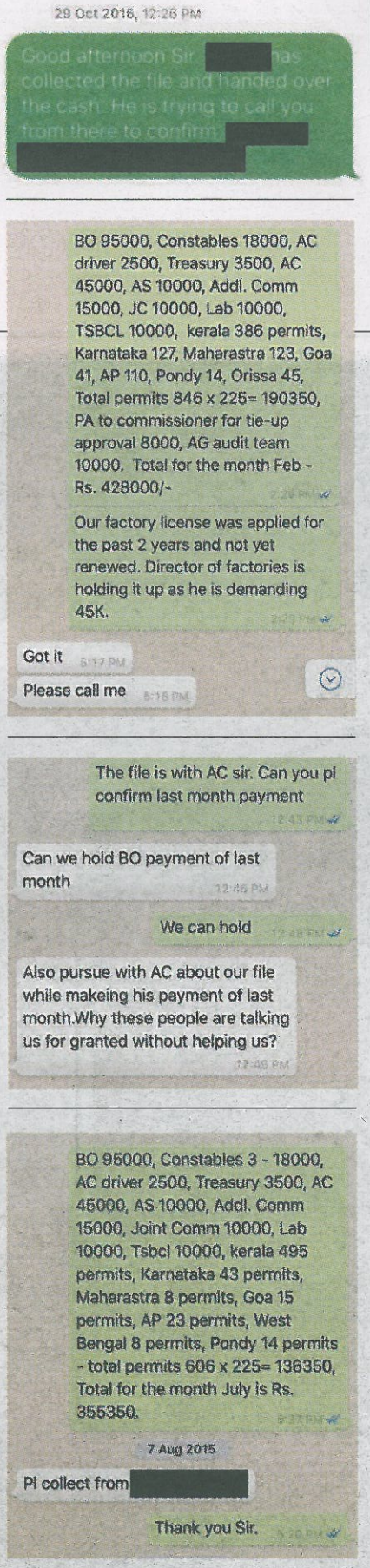
»Hvorfor tager disse personer os for givet uden at hjælpe os,« spørger han.

Også personer i mindre vigtige stillinger kunne få penge. En embedsmands chauffør fik således en fast månedlig betaling på cirka 240 danske kroner.

Ifølge Jørgen Dige, lektor emeritus og Indien-ekspert ved Aarhus Universitet, giver beskederne et »uhyre sjældent« og »detaljeret indblik i, hvor komplicerede vilkårene for at drive virksomhed i et land som Indien er«.

»Vi får dokumenteret helt lavpraktisk, hvad jeg vil kalde smørelse, altså den lille korruption i hverdagen,« siger Jørgen Dige, der vurderer, at Carlsberg ville få »utroligt svært ved at gå uden om dette system«, fordi embedsmænd i Indien ofte betragter penge under bordet som en del af deres løn.

Hvor en stor del af de mere end 200 betalinger har karakter af faste månedlige betalinger til udvalgte embedsmænd, optræder andre poster kun enkelte gange i beskederne. Her bliver der snarere betalt for konkrete enkeltstående ydelser, eksempelvis indstillinger eller ekstraordinære godkendelser fra embedsværket. En gennemgang af sagens materiale afslører også et tidsligt sammenfald mellem disse betalinger fra Carlsberg-folkene og modydelser fra embedsværket. Eller sagt mere direkte: Når pengene faldt, modtog Carlsberg Indien de ønskede godkendelser fra myndighederne.

I en række interne beskeder udvekslet mellem ledende personer i Carlsbergs indiske datterselskab omtales betalinger til indiske embedsfolk i en periode på 18 måneder i 2015 og 2016. Forkortelserne i beskederne er officielle titler på en række embedsmænd - en BO er eksempelvis en Brewery Excise Officer, som fører kontrol med bryggerierne. Tallene er pengebeløb.

Et eksempel: I sommeren 2015 havde det omtalte Carlsberg-bryggeri i Indien behov for at lukke en såkaldt produktionslinje. 15. juli 2015 skrev Carlsberg-bryggeriet til de indiske myndigheder og anmodede formelt om tilladelse til at fjerne den overflødige produktionslinje, »linje 2«.

De følgende måneder blev der i de interne Whatsapp-beskeder mellem Carlsberg-cheferne flere gange aftalt en række betalinger til embedsfolk med henvisning til netop »linje 2«. Og 7. december 2015 bar bestræbelserne frugt. I et officielt brev indstillede den ansvarlige embedsmand til delstatsregeringen, at man imødekom Carlsbergs ønske.

Et andet eksempel: Ifølge de interne beskeder blev embedsmænd betalt for at godkende, at bryggeriet måtte være i drift om natten. Den 22. marts 2016 fik Carlsberg en ny tilladelse »til at drive enheden om natten i en periode på seks måneder«, fremgår det af et officielt dokument. Den 5. april 2016 blev tilladelsen i en intern besked kædet sammen med en betaling: »Godkendelse til natarbejde fra regeringen 20.000«.

Senere samme år gentog det sig: »Natarbejde og øget kapacitet har nået ministerens kontor,« står der i en besked mellem to Carlsberg-topfolk fra 22. oktober 2016. En uge senere fik en Carlsberg-ansat »afleveret kontanterne« til embedsmanden, fremgår det af de interne beskeder. Og sidst i oktober gav betalingerne igen bonus, da embedsmændene indstillede til yderligere et halvt års natarbejde på bryggeriet, viser et officielt dokument.

Andre betalinger sikrede, at Carlsberg lettere kunne slippe afsted med mere alvorlige forhold, som ifølge Berlingskes oplysninger under normale omstændigheder ville kræve lange sagsbehandlingstider. Eksempelvis betalte Carlsberg embedsmænd beløb for at få lov til at udskifte etiketter på det ellers færdige øl, viser materialet.

Relativt store betalinger optræder hyppigt i beskederne, ledsaget af ord som »*relabelling*« eller »*old labels*« - gamle etiketter. I interne e-mails diskuterede de involverede Carlsberg-folk samme måned, hvor vigtigt det var at få embedsmændenes godkendelse, så mærkaterne kunne udskiftes, og øllet blive solgt i andre stater.

Andre Carlsberg-dokumenter viser, at en af Carlsbergs indiske fabrikker i 2015 manglede tilstrækkelig godkendt lagerplads til den færdigproducerede øl. Igen krævede det penge til embedsmænd, da man ville opbevare øllen i skure og gårde, der normalt kun var beregnet til tomme flasker.

»50.000 rupi til AC (assistant commissioner, *red.*) så vi kan benytte to flaskegårde til at opbevare færdige varer,« står der eksempelvis i en intern besked fra 7. januar 2016.

Gennem 18 måneder - fra sommeren 2015 til efteråret 2016 - aftalte de ledende Carlsberg-figurer samlede betalinger af embedsmænd for næsten otte millioner rupi - omkring 755.000 kroner.

En central kilde tæt på forløbet fortæller, hvordan den konkrete betaling af de enkelte embedsmænd foregik:

»Pengesedlerne blev hentet i plasticposer eller tasker på et kontor i udkanten af byen. Bagefter distribuerede en Carlsberg-ansat kontanterne til en række embedsmænd, som befandt sig enten på Carlsberg-bryggeriet, på deres kontorer i byen eller på deres privatadresser.«

När Carlsberg og andre internationale bryggerier øjner en god forretning i Indien, skyldes det, at markedet forventes at vokse markant de kommende år. Udfordringer med bestikkelse og bureaukrati i landet er dog også velkendte. Foto: Ali Monis Naqvi

FOTO: ALI MONIS NAQVI

»Det efterlader indtrykket af en rådden kultur.«

STEVEN SAMPSON, ANTROPOLOG OG KORRUPTIONSEKSPERT

»Det ser ud til, at der er tale om åbenlys bestikkelse af en række embedsmænd.«

ALEXANDRA ANDHOV, LEKTOR I VIRKSOMHEDSRET, KØBENHAVNS UNIVERSITET